

A m. kir. 30. népfelkelő gyalogezred vázlatos története

Írta: DR. BEYER EDE t. százados

A m. kir. népfelkelő gyalogezred még a részleges mozgósítási alkalmával, 1914. évi Julius 28.-án alakult meg és pedig az ezredtörzs, továbbá az I. és II. zászlóalj Budapesten, a III. zászlóalj pedig Kiskunfélegyházán.

Az ezred első parancsuoka *szigethi Barthos* István cs. és kir. kamarás, alezredes volt, utána *Lukacs* ezredes, *Dominig* Ernő ezredes, végül *Wahl* Rudolf ezredes következtek az ezredparancsnokságban.

Ezredlelkész: *Lauer* János t. tábori lelkész volt.

Az I. zászlóalj parancsnoka volt *Kovács* Mihály százados, a II. zászlóaljé *Dominig* Ernő alezredes, majd *wiesenlieimi Eltzenbaum* Sándor őrnagy, végül *Kohlbach* Simon alezredes, a III. zászlóaljé *Zulavszky* Béla őrnagy, majd *Stefan* József százados, végül *gospici Mattanic* György alezredes.

Ezredsegédtisztek: *Stefan* József főhadnagy, azután *Seenger* Béla és dr. *Beyer* Ede népfelkelő főhadnagyok; II. ezredsegédtiszt *Ballá* Artúr népf. fhdgy. Ezred- és I. zászlóalj orvosfőnök: dr. *Palágyi* Jenő npf. főorvos, a II. zászlóaljnál dr. *Keresztes* Béla npf. főorvos, a III. zászlóaljnál dr. *Kelemen* Sándor és dr. *Neubrunn* Béla npf. főorvosok.

A műszaki század parancsnoka *Dengler* Lajos tart. főhadnagy, az ezred gazdasági hivatal főnöke *llntlkay* Aladár gt. főhadnagy, később *Baies* Alajos népf. gt. főhadnagy, vonatparancsnok *Fischer* Jákó dr., majd *Sztolısica* István népf. főhadnagyok, ezredélelmezőtiszt *Fenyő* Zsigmond népf. főhadnagy.

A megalakulásnál az 1. század parancsnoka volt *Aitkány* Ottó tart. hadnagy, a 2. századé *Jambrik* Péter t. hdgy., a 3. századé *Pozsár* Lajosa tart. h, dgy., a 4. századé *Baghy* József t. hdgy., az 5. századé *Farkas* Sándor tart. hadnagy, majd *Seenger* Béla népf. főhadnagy, a 6. századé *Wannenmacher* Fábian tart. hadnagy, a 7. századé *Gunda* Lajos tart. hadnagy, a 3. századé *Szűcs* Dezső népf. hadnagy, a 9. századé *Kolozsváry* Kiss Fprenc t. hadnagy, a 10. századé *Székely* Ottó, majd *Soltész* József t. hadnagyok, a 11. századé *Zs. Tóth* Albert t. hdgy., a 12. századé *Nagy-Szedér* István t. hdgy.

A géppuskás századok parancsnokai voltak: az I. zászlóaljnál *Kovács* Antal tart. hadnagy, a II. zászlóaljnál *Raichl* Jenő népf. főhadgy., a III. zászlóaljnál *Will* Péter tart. zászlós.

Az ezred Pestvármegye déli részéből és Bács-Bodrog vármegye északi területéről egészítődött ki. A mozgósítási parancs kihirdetése

után tömegesen vonultak be az említett vármegyék 33-42 éves férfiai úgy, hogy a 3. mozgósítási napon az ezred teljes hadilétszáma be volt töltve; szinte versengtek az emberek, hogy ki kerüljön hamarabb a bemutató orvos elé s felérthesse a becsülést és tiszteletet parancsoló, hírt és dicsőséget ígérő egyenruhát.

Az ezred alakulatai 1914. augusztus hó 11., illetve 12.-ike folyamán indultak mozgósítási állomásaikról, s négy nap vasúti szállítás után augusztus 15., illetőleg 16.-ika folyamán érkeztek meg Mostarba (Hercegovina), hol az ezred, mint a vár védőrsége alkalmaztatott. Az ezred 1. és 2. százada a védőművekbe, a 11. század *Stolac*, a 12. század pedig *Nevesinje* záróerődökbe tolatott előre. A többiek valamivel hátrább tartalékkállásban a hegygerincet szállták meg.

A hadjárat későbbi szakában a hadműveletek folyamányaként a hadvezetőség arra az elhatározásra jutott, hogy Hercegovina védelmét annak keleti határán szervezi még, s a Hercegovina ellen előnyomuló montenegrói és szerb erőket már a határon tartóztatja fel. Ezzel az elhatározással kapcsolatban rendeltettek az ezred részei fokozatosan a már Hercegovina határán küzdő csapatok megerősítésére.

Szeptember hó közepén *Zulavszky* Béla őrnagy parancsnoksága alatt a III. zlj. törzse, valamint a 9. és 10. század Avtovácra. *Zulavszky* Béla őrnagy félzászlóaljával az avtováci védőkörlet parancsnoksága alá rendeltetett, hol a »Gat«-i védőszakasz védelmével bízott meg s a gackói síkság szegélyén épült falvakat védte a montenegróiak betörése ellen. A félzászlóaljra mindjárt megérkezése után igen súlyos napok következtek. A montenegróiak igen hevesen és ismételten nagyobb erővel támadták »Gat«-ot és az eléje tolt védőállásokat, de a hős 30-as népfelkelők még a legsúlyosabb veszteségek ellenére is – vitéz parancsnokukkal élükön – hősiesen kitartottak, nem engedvén egy talpalatnyi földet sem át az ellenségnek. Ez alkalommal egy előretört állást a montenegróiak túlerővel bekerítve, annak hős védőit foglyul ejtették. A montenegróiak azonban látva, hogy több eredményt, legnagyobb erőfeszítésük mellett sem érhetnek el, heves támadásaikat beszüntették és csak kisebb erővel nyugtalanították a »Gat«-i védőket. (Lásd a 26. számú vázlatot)

Október első napjaiban az ezredtörzset, valamint az I. zászlóaljat a &a/mo vikinál levő 3. hegyi dandár megerősítésére rendelték abból a célból, hogy a *Sarajevo* irányában előnyomuló szerb erőket Bosznia területéről kivesse. Ezért *Obrnjén* át *Kolun-ra* menetelt, hogy *Foca* irányában támadjon.

Menetközben *Kalinovik-ban* az ezredparancsnokságnak, mint csoportparancsnokságnak, a saját I. és II. zászlóalján kívül még a II./30. és a II./25. hadtáp zászlóalját, továbbá egy határ vadász különítményt, azonkívül egy tábori ágyús üteget és két hegyi lövegszakaszt rendeltek alá.

Kolun községben az ezred hegyi felszerelést és zászlóaljanként 1-1 géppuskaosztagot kapott s az I. zászlóalj géppuska osztágának parancsnoka a 2. századtól *Kovács* Antal npf. hadnagy lett. Ugyanitt dr. *Tomcsányi* Béla iszkv. főhadnagy, *Fischer* Jákó npf. hadnagytól átvette a segédtszti szolgálatot, míg dr. *Fischer* Jákó npf. hadnagyot, aki katonai kiképzését a vonatcsapatnál kapta, az ezred vonatparancsnokává nevezték ki.

Az I. zászlóalj egy hegyi üteggel megerősítve a félézred balszár-

nyán indult *Foca* felé, az éj sötétében ellenséges tüzet kapott, egyes részei az ismeretlen hegyi terepen eltévedtek, a kötelékből kikapcsolódtak és az ellenség fogságába jutottak.

A csoport feladata volt *Foca* irányában előnyomulva az előretörő szerb és montenegrói erőket visszavetni. A csoport három oszlopban nyomult *Foca* irányába. *Vratto-Karaule-nál* az ellenséggel összeütközött és bár az jóval erősebbnek bizonyult, támadásba ment át, *Jelec* községet, valamint a *Bonifje* és a *Kohin* magaslatokat elfoglalva, háromnapos heves ütközetben állt. Tovább tért nyerni azonban nem tudott, mert az aránylag gyenge csoport két megerősített szerb dandárral állott szemben, amelyet három napon át nemcsak feltartóztatott, hanem a csoport oly erőt mutatott, hogy az ellenség nagyobb saját erőket sejtve, *Focán* át visszavonult.

26. számú vázlat

Az ezred a támadást másnap már nem folytathatta, mert közben parancsot kapott, hogy az összes erővel azonnal siessen *Avtovácra*, ahova a montenegróiak betörték a védőkörlet központját elfoglalni készültek. Az ezred erőltetett menetben fordult *Avtovac* felé, de a fül-úton *Kijino Selo-nál* már iszekerek vártak, hogy a veszély elhárítására rövidebb idő alatt *érkezessen*. *Avtovacra*. Megérkezve *Avtovac* határába, október 27-én reggel 6 órakor az ezred azonnal harchoz fejlődött s a *Gat-Stefien-Cemomo* vonal irányából előretörő montenegrói csapatok ellen támadt. A támadás, az előző nagy fáradság ellenére, nagy lendülettel haladt előre. A montenegróiak kemény kézitusa után

mindenütt hátrálni kényszerültek, úgy, hogy a déli órákban a kitűzött támadási célok mindenütt elérték, estére pedig sikerült az ellenséget a hegyekbe, montenegrói területre visszaszorítani. Sajnos, az elért ezép erceimén} eket nagy veszteséggel kellett megfizetni. Ebben az ütközetben kapott súlyos haslövést nemes *Zulavszky* Béla őrnagy, a III. zászlóalj vitéz parancsnoka, a kiváló vívó, aki sebesülése után néhány órával az avtováci kórházban meghalt. Ugyanebben az ütközetben esett el *Grünbiwn* Simon és *Juhász* József népf. hadnagy, valamint dr. *Vangel* Jenő tart. segedorvos es sok vitéz 30-as népfelkelő.

A *Slepen-vrch* és *Gat* körül lefolyt csatában személyes bátorságával kitűnt *Varga* Jakab 9. századbéli szakaszvezető, aki *Zulavszky* őrnagyot sebesülten megmentette a már-már benyomuló ellenség kezéből. A következő napokon az ezred a még a montenegróiak kezében maradt néhány jelentéktelenebb határmagaslatot foglalta vissza úgy, hogy november hó első napjaiban nem volt ellenség Hercegovina földjén.

Ezekben a harcokban önkéntes vállalkozásaival és személyes bátorságával Aczél *Aurél* népf. hadnagy tűnt ki, akit mint hatgyermekes családapát a háborví későbbi folyamán a pótzászlóaljhoz küldték vissza és aki az 1918. évi novemberi forradalom első napjaiban, mint a *Gyalókay*, kecskeméti főügyész megmentésére kivonult különítmény parancsnoka, a forradalmi téboly csürhéiének fegyverétől, Kecskemét utcáján hősihalált halt.

Az ezredre, amelynek még *Mostar*-ban, illetőleg *Stolac-Nevesinében* maradt részeit is *Avtovacra* rendelitek november hó folyamán, a hercegovinai határ megvédése hárult. Az ezrednek ebben a védőkörletben, elhelyezett részei a határvadász századdal és két közöshadseregbeli századdal együtt megerősítették és kiépítették a határon végigvonuló fontos támpontokat s azokat mindvégig kézben is tartották. Az ezred ennek a feladatának, a montenegróiak igen gyakori és heves támadásai, valamint az igen zord időjárásai és terepviszonyok (átlag 1500-1800 m. magasság, egyes védőszakaszokban 2000 m., állandó hó és jég) ellenére nemcsak eleget tett, hanem időnként végrehajtott vállalkozásaival az ellenséget állandóan nyugtalanította, miáltal megakadályozta, hogy az ellenség az avtováci védőszakaszból erőket vonjon el és azokat máshol felhasználhassa. 1914. november havától 1915. decemberéig maradt az ezred ebben a határvédelmi beosztásban. 1915. november 3.-án, nagyobb vállalkozás keretében, az ezred részei a *Bobija* és *Troglav* igen fontos magaslatokat foglalták el a monteuegróaktól és hlárom napig kézben is tartották s csak akkor vonultak vissza, amikor a montenegróiak igen erős ellentámadásba mentek át és a magasfiokat a magunk részéről az utánpótlás lehetetlensége miatt tovább tartani már lehetetlen volt. Ezekben a harcokban is sok veszteséget szenvedett az ezred, dr. *Dolicsek* Lajos népf. hadnagy megsebesült és az ütközetben maga a csoportparancsnok, *Schütter* határvadász százados is elesett.

1915. december utolsó napjaiban az I. zászlóalj parancsot kapott, hogy *Trebinjé-re* meneteljen és onnan a *Braun* Ottó altábornagy parancsnoksága alatt álló csapatokkal a *Lovcsen* ellen indítandó támadásban vegyen részt.

Ezzel az I. zászlóalj kivált az ezred kötelékéből és abba többé nem tért vissza.

*

Az I. zászlóalj további küzdelmeit dr. *Tomcsányi* Béla népf. főhadnagy, zászlóalj-segédtsízt, a következőkben ismerteti:

Trebinjébe a zászlóaljjal *Mészáros*, *Lorbeer* és *Fischer* népf. hadnagyok már nem jöttek el. A zászlóalj eddigi géppuskás osztagát is a II. zászlóalj géppuskás osztagával cserélték fel, amelynek parancsnoka *Will* Péter t. hadnagy volt.

Trebinjébe érkezve a felszerelést kiegészítették s a zászlóalj menetkészen várta az indulási parancsot. A csapatok egy része *Montenegro* ellen az előnyomulást január első hetének végén megkezdtes s az I./30. npf. zászlóalj január 10.-én kapta a parancsot a *Montenegróba* való benyomulás megkezdésére.

Január 11.-én éjjel félkettőkor a tereppel ismerős vezetővel indul el a zászlóalj. Az út igen fagyos, így az előrejutás igen nehéz volt. A nagy hóban a vezető eltévedt és csak reggel 7 órakerkeztünk *Vucjám*. Itt *Zsenyey* alezredes, a 29. népfelkelő ezred egyik zászlóaljának parancsnoka» azt a parancsot kézbesítette, hogy megállás nélkül *Kosnwcra* vonuljunk, ahova délelőtt 10 órakerkeztünk mejs. Ekkor újabb parancs érkezett a *Lőrinczy-dandártól*, hogy az *Illijino brdo veliki* és *nišli* közt a nyergen át nyomuljunk előre a *Pitomo brdo-ra*. A szóbanforgó nyeregbe délután 1 órakerkezt meg a zászlóalj, ahol megpihent addig, míg a tüzérség a löállásokba elhelyezkedett. A továbbnyomulás két csoportban történt. Az 1. és 2. század, a géppuskaosztag és a zászlóalitorzs a *Pitomo brdo-t* délután 6 órakerkezt minden ellenállás nélkül elérte. A 3. és 4. század a *Viljuseva Osová-ra* menet alatt ellenséges tüzet kapott és három ember megsebesült. Az éj folyamán mindkét csoport táborot ütött, melyet előőrsökkel biztosított. (Lásd a 26. ez. vázlatot.)

A zászlóalrtörzs az 1. és 2. századdal a *Pitomo brdo-on* táborozott, a 3. és 4. század 12.-én este 9 órakerkezt ugyanide bevonult és az egyesült egész zászlóalj itt várta a további parancsokat.

13.-án *Kirady* Lajos npf. hadnagy a 2. század egyik szakaszával hírszerző járőrül ment, majd másnap a 2. század másik szakasza *Jambrik* Péter főhadnagy századparancsnok parancsnoksága alatt ugyancsak hírszerző járőrül indult. Ez a szakasz a nap folyamán egyesült az előző napon már kiküldött szakasszal. 15.-én a zászlóalj a *Pitomo brdo-ról* a *Povile do-Saviria brdo-Risano-Niksic* országútján keresztül *Rusticine-re* nyomult előre.

Január 17.-én délelőtt 11 órakerkezt a dandárparancsnokság értesítést küldött, hogy *Montenegro* békét kért s ezért az ellenségeskedés meg s zün te tend ő.

Most tehát vártuk a montenegróiak fegyverletételére vonatkozó parancsot. A fegyverszüneti megállapodás főbb pontjai: Katonai parancsnokságunknak a montenegrói kormány biztosította, hogy a fegyverforgató férfiak nyugodtan visszatérnek otthonukba és ha valamilyen zavargásba kezdenének, feljogosítják csapatainkat, hogy azt fegyveres erővel elfojtsák. Az utakat, vasutakat mi szálljuk meg a békekötésig. A hadifoglyokat szabadon, engedik és kérik, hogy a nálunk közülük hadifogságba lévőket szintén engedjük szabadon.

Montenegro fegyverletételének közlébe után a zászlóalj parancsot kapott, hogy jan. 25.-én vonuljon be *Niksic* városba, ahonnan azonban mar 27.-én a mintegy 35 km-re délre fekvő *Danilovgra* városba menetelt. Ezen a helyen a zászlóalj kb. 6 hónapig tartózkodott és mint a *celtinjei* cs. és kir. katonai lökormányzóság alá közvetlenül rendelt megszállócsapat a környék lefegyverzését és pacifikálását végezte. Montenegró katonai fő kormányzó ja kezdetben *Braun* Ottó altábornagy volt, akit rövid idő múlva *Weber* altábornagy váltott fel.

A danilovgradi tartózkodás alatt a zászlóaljat önálló zászlóaljja szervezték át.

Az 1916. év közepén a volt montenegrói hadügyminiszter a lakosság soraiban lázadást szított a monarchia és a megszálló csapatok ellen. Ennek ellensúlyozására a zászlóalj parancsot kapott, hogy Montenegró északkeleti részeibe büntető expedíciót vezessen, ahol a lakosság között a propaganda leginkább hódított és ahol a volt hadügyminiszterük is rejtőzött.

A zászlóalj ezért az 1. század hátrahagyásával *Podgoricá-n* át először észak felé, majd északkeletre forduló és végül délre vezető útvonalon *Andrejevica*, *Ppek*, *Plava* és *GuMinje* községekbe indult, majd visszafelé a *Lim* és a *Monica* folyók közti erdős-hegyes terepet is átkutatta. (Lásd a 26. ez. vázlatot.)

Az év nyarán a zászlóaljtól megvált *Rulikay* Aladár százados gt. és *dr. Sas* Vnlmos npf. ezredorvos. Az előbbi helyett *Nadler* Károly főhadnagy gt., az utóbbi helyett pedig *dr. Szusz* Lajos főorvos került a zászlóaljhoz.

Az 1916. év őszén a zászlóalj kivált a montenegrói katonai fő kormányzóság kebeléből és az *ilbúniáhan Skutariban* állomásozó hadtestparancsnokság alá osztották he. Így a zászlóalj 1916. augusztus havában, tehát röviddel azután, hogy az északkeleti kerületekben végrehajtott expedíciójáról visszatért. *Danilovgradot* elhagyta és a *Skulari*-tő északi partján fekvő *Tüzi* nevű albán falucskába költözött, ahonnan mintegy kéthónapi tartózkodás után először *Skutariba*. majd az ettől délre; a tengerparton fekvő *Alessioba* (San Giovanni di Medna) s innen *Durazzon* át *Kávájára* és *Rogozináta* került állomásra, ahol körülbelül egy esztendőn át maradt. (Lásd a 27. számú vázlatot.)

A zászlóaljtörzs, továbbá a 2., 3. és 4. század, valamint a gép~puskaosztag *Rogozinán*, az 1. század *Kávájára* kikülönítve állomásozott és feladatuk volt egyrészt a *Durazzoból Káváján*, *Rogozinán* át *Pekinjbe* és *Elbmsanba*, illetve a rogoznnai elágazástól kezdve déli irányban egész *Berátig* vezető és a monarchia csapatai által épített keskeny-vágányú, saját elektromos árammal vontatott vasút biztosítása, másrészt pedig a *Skumbi* folyón Aogozmánál épített nagy közlekedési híd védelme.

A zászlóaljat 1917 januárjában *Rogozinán Miksa* főherceg meglátogatta, kit *Braun* Ottó altábornagy kísért.

A rogozinai tartózkodás a zászlóalj állományát az állandó maláriajárvány miatt igen megritkította úgy, hogy további harc képességét csak nagyobb pótlásokkal lehetett biztosítani.

Rogozinán a zászlóalj parancsnokot, *Kovács* Mihály őrnagyot, aki a zászlóaljat megszervezte és a mozgósítás első napjától fogva, tehát közel kétéfélszáz éven át vezette, áthelyezték az északi harctérre a 19. népf. gyalogezred I. zászlóalj parancsnokául, ahol nem sok időre rá

el is esett. Utóda nálunk *Miess* Rezső százados lett, aki azonban alig egynegyed évig maradt a zászlóalj élén. *Miess* századost *Pinter* Jenő lővédhuszár alezredes váltotta fel.

Az 1917. év őszén a zászlóaljat a Rogozinától délre fekvő *Beratba* vezényelték. Ott a hadosztályparancsnokság parancsa szerint az *Osum* folyón átkelve *Zabokikára* menetelt, innen pedig a *Berátból* görög területre vezető, ősrégi kiépített kőnt mentén *Corocaf-tól Rákoson* át *Jeloviáig* terjedő védőszakaszban felváltotta a megszálló csapatokat. A védőszakasz parancsnokságát a zászlóaljparancsnok vette át *Lapant* székhellyel.

Ez a védőszakasz a *Valonétól* keletre húzódó saját védelmi vonalának volt egyébként a folytatása s az egész területet, amikor azt a zászlóalj elfoglalta, nagy hó borította, ami ott meglehetősen ismeretlen volt. A védőszakasz Albániának a görög határ felé nyúló hegységében húzódott is mintegy 10 km. hosszú λ olt. A megszálló csapathoz egy 10 cm. táborigyűjtő üteg is tartozott s a védőszakasz 4 drb. nagy, elektronioüzemű fényszóróval, továbbá aknavetőekkel és lángszórókkal is fel volt szerelve.

A védőszakasszal szemben elhúzódozó *Vokopoli* nevű magaslaton francia csapatok voltak állásban. A harci tevékenység azonban csak hírszerző és nyugtalanító járőrök gyakori kiküldetésére szorítkozott.

Pintér Jenő alezredest a zászlóalj parancsnokságban 1918. év elején *Magy* Emil százados váltotta fel.

27. számú vázlat

1918. év április havában *Attkáry* Ottó népf. századost, az 1. századnak kezdettől fogva parancsnokát és *dr. Tomcsányi* Béla népf. főhadnagyot, zászlóalj segédtszert a pótzászlóaljhoz helyezték át. Az 1. század parancsnokságát *dr. Udvardy* Jenő npf. főhadnagy, a zászló-

alj segédtszti teendőket pedig *Steinbach* Károly tart. hadnagy vette át. Amidőn a déli harctéren a helyzet a bolgár csapatok magatarfása miatt a keleti részén megingott, a nyugat felé eső részek sem voltak tovább tarthatók, miért is az osztrák-magyar csapatok, köztük az L/30, népf. gyalogzászlóalj is, kiürítettek az addig megszállva tartott egész területet.

*

Térjünk vissza a 30. népfelkelő gyalogezred montenegrói működéséhez.

Az 1916. év január 8.-án a *Lovcsen* elfoglalására indított hadművelettel kapcsolatban az avtovaci védőkörlet csapatai is támadási parancsot kaptak. A támadás iránya a II. zászlóalj részére *Krslac* volt, a III. zászlóalj két százada (9. és 12.) a *Javornik vrh-re* támadott, a 101. és 11. század pedig tartalék maradt. (Lásd a 26. sz.. vázlatot.)

A január 8.-ára kitűzött támadási célokat az időjárás es terepnehézségek ellenére úgy a II., mint a III. zászlóalj századai kisebb veszteségek árán elérték. A következő napokban a III. zászlóalj *Lisinára*, majd később *Goranskora* nyomult előre s ott a montenegróiak két zászlóalját előzetes fegyverszüneti tárgyalások után (melyet a zászlóaljparancsnok vezetett) lefegyverezte. Az átadott fegyverzetet és lőszert az avtovaci védőkörlet parancsnokság vette át.

A III. zászlóalj 9. és 12. százada a fegyverszünet megkötése után a lefegyverzés további végrehajtása végett *Goranskó-ban* maradt, ahonnan az egész környék, valamint a *Savnik-ra* visszavonult montenegróiak lefegyverzését folytatta.

Február első napjaiban először a II. majd a III. zászlóaljat kivonták az avtovaci védőkörlet területéből és vár szolgálatra, részben pedig pihenés, nemkülönben kiegészítés végett *Trebinjë-re*, rendelték. Az ezredtörzs a két zászlóaljjal május közepéig teljesített itt szolgálatot és ekkor az olasz hadszíntérre, *Dél-Tirolba* rendelték, hogy a május elején megindult nagy támadó hadműveletben résztvegyen. Az ezred vasúton az *Adige* völgyébe *Calliano-ig*, innen *Rovereto-ra* ment. Eleinte hadtestartalék volt, majd a hó végén a *Zuana-Tortán* és a *Fortini-háton* előnyomuló csapatokat váltotta fel. Mire az ezred az az állásokba megérkezett – a *Brussilow-féle* orosz offenzíva következtében – az olaszok ellen indított sikeres támadást hadvezetőségünk kénytelen volt beszüntetni. Ezért a 30. népfelkelő ezred is csak a már előzőleg elfoglalt állásokat rendezte be védelemre. Itt a 28. népfelkelő hegyidandár kötelékébe kerültünk. Kiutalt védőszakasza a *Zuana-Torta* lejtője és a *Fortini* hegyhát volt az *Adige* völgyében.

(Lásd a 28. számú vázlatot.)

Őfelsége *IV. Károly* királyunk 1916. július havában megszemlélte az ezredet. A tisztikarral és legénységgel folytatott beszélgetés közben méltatlankodva állapította meg, hogy az ezred tisztikarának és legénységének mivel az olasz harctérről kellett csapatokat elvonni és az orosz hadszíntérre szállítani, az ottani tömegveszteségek pótlására és az orosz támadás kivédésére, egyáltalában nincs annyi kitüntetés, mint ahogy azt harctéri szolgálatának megfelelően elvárni lehetne. Ő Felsége maga állapította meg, hogy voltak olyan tisztek és legényeégi állományú egyének, akik kétszer is megsebesültek és akik már a világháború mindenféle harctéri vitézül harcoltak, de kitüntetésben még egyál-

talán nem részesültek. Ennek a helytelen körülménynek egyébiránt az volt az egyetlen oka, hogy egyes előljáró parancsnokok (csehek) a kitüntetési javaslatokat nem véleményezték.

Őfelsége a helyszínén elrendelte, hogy a kitüntetésre érdemes tiszteket és legénységet kitüntetésre azonnal javaslatba hozzák.

1916. június 28.-án a *Zugna-Torta* magaslaton ellenséges telitalálat érte a 28. hegyidandár parancsnokság fedezőkeit, amelyekben hősi halált halt *Hauszmajin* vezérőrnagy, dandárparancsnok, továbbá a dandár vezérkari tisztje, két páran csórtiszt je. műszaki tisztje, egy beosztott tiszt, 4 telefonkezelő és 5 küldönc. A dandárhoz beosztott tüzér őrnagynak egyik lábát szakította le a gránát.

28. számú vázlat

Ugyanekkor az olaszok pergőtűz alá vették a dandárnak, illetőleg az ezrednek egész arcvonalát, zárótűz alá vették az arcvonalhoz vezető összes utakat és két napon keresztül a lövedékeknek olyan tömegét zúdították ezekre a helyekre, hogy a repeszdarabok sok helyütt még a közlekedést is lehetetlenné tették.

A dandártörzs elpusztulása után. június 28.-án délelőtt, *Dominig* Ernő alezredes, ezredparancsnok, a hadosztályparancsnokság rendelkezésére boosjátott gépkocsin, *dr. Beyer* Ede népf. főhadnagy ezredsegédtiszttel felment a *Zugna-Torlára* és átvette a dandárparancsnokságot.

Az ezred 1917. augusztus havában *Leno di Vallmsa* arcvonalán felváltott egy tiroli vadászászlóaljzat és ezekben az állásokban 1917. novemberig állt ellen az olaszok támadásainak, vállalkozásaival állandóan nyugtalanítva az ellenséget. Az állások 200-300 lépésre, helyenként aug 10-12 lépésre voltak az ellenség állásaitól, az ellenséges állásokhoz viszonyított igen kedvezőtlen helyen. Itt az állásokat, lövészárkokat és kavernákat sziklákba robbantva kellett az ezrednek kiépítenie. Az ezred szakaszába esett többek között az ottani harctéren híressé vált »*Brechpunkt*«, valóságos isonzói halálárok, amelyet az olaszok napról-napra elárasztottak ágyú- és aknatűzzel, mely nagy veszteségeket okozott. Az éj leple alatt épített fedezőket az ellenség nappal teljesen megsemmisítette. Az olaszok többi állásainkat másutt is majdnem megszakítás nélkül tűz alatt tartották, nem mulasztva el sohasem, hogy egy-egy az árokból gondtalanul kidugott fejét célba

ne vegyenek. Így esett áldozatul Szűcs Dezső népf. főhadnagy is. akit az ellenséges állások szemrevételezésekor ért halálos sebesülés.

Ebben az időben az ezred tisztikarát és legénységét már hatod-isiben egészítették ki hadilétszámmra és ezúttal az ezred szlovák és román legénységet kapott. 1917. novemberében az ezredet az orosz, illetőleg a román arcvonalba vitték. Itt *Monte Carunta* közelében, a Cso&ímos-patak völgyétől délre fekvő *Magyaros-tető* és az északra fekvő *Sólyomtár* hegycsúcsok között kiépített állásokban vette fel a harcot előbb az oroszokkal, utóbb – az orosz hadsereg felbomlása után a románokkal.

29. számú vázlat

Ezen az arcvonalon azt a parancsot kapta az ezred, hogy készítse elő a románok ellen a támadást arra az esetre, ha a román hadsereg a fegyvert nem tenné le és Románia a békeokmányt nem írná alá.

Közben a román fegyverletétel megtörtént, mire az ezredet 1918. március végén kivonták és az isonzói arcvonalnak a *Piave* melletti szakaszára szállították, ahol 1918. áprilisában a 41. honvédhadosztály csapattesteibe olvadt be és tisztjei, valamint legénysége a június hó 15.-én megindult piavei támadásban a 41. hadosztály kötelékében, az egyes ezredek közt szétosztva vettek részt vitézül küzdve és nagy veszteségeket szenvedve.